

U V O D N I K

Pravica do mesta, pravica do prihodnosti

Meta Kordiš

P omladi 2011 so mimoidoče na Koroški cesti s fasade Kulturnega inkubatorja nagovarjali okrogli raznobarvni napisi različnih velikosti *Maribor is the Future!* Bila je to razstava dvojca son:DA. Pogosto sem šla mimo in vedno sem se nasmehnila (pre)drznemu napisu, ki je ironično zajel duh časa in prostora. Le nekaj mesecev nas je ločilo od velikega poka kulture – Evropske prestolnice kulture 2012. Obrisi materializacije obljub o programu, infrastrukturi, prenovi in promociji mesta so bili neznatni. Upov o lepši prihodnosti z zastavo kulture na čelu je bilo vedno manj. V mestnem vrvežu nič ni kazalo mrzličnih priprav na največji kulturni projekt v zgodovini države. Le v medijsko krajino so se spuščali impulzi o manjših in večjih afericah v zvezi z megaprojektom.

EPK se je začel, je trajal in občasno žarel ter na jesen kot sonce tiho ugašal, medtem ko so ga preglašali vpijoči glasovi jeznih, besnih, razočaranih ter vseh družbenih in političnih eksperimentov naveličanih občank in občanov. Bil je EPK. Bile so vstaje. Dogodka, ki med seboj nista po-

vezana, kot bi to radi kolovodje EPK zapisali v zgodovino, sta za seboj pustila praznino. Maksova (UGM) jama na Studencih simbolizira kulturno luknjo, ki jo je za seboj pustila kulturna eksplozija. Nobene kulturne infrastrukture, nobene kulturne ali turistične strategije še manj finančne spodbude in nič novih trajnostnih delovnih mest, temveč ravno obratno. Občani so si pravico do mesta vzeli začasno na ulici in prišla je nova občinska oblast. Žal pa je simbolizirala politično puhlost lokalne uprave brez vizije, strategije in ciljev, kako potegniti Maribor v prihodnost.

Tudi sama bom (pre)drzna in bom zapisala, da je ravno ta kulturna, politična in upravljavska izpraznjenost struktur moči tlakovala pot v Maribor prihodnosti. Ustvarjajo jo kreativni, iznajdljivi, aktivni, visoko motivirani in trmasti ljudje. Med seboj so vzpostavili nove in drugačne nehierarhične in transgeneracijske povezave sodelovanja v obliki kolektivov, društev, kooperativ ali samooorganiziranih skupnosti. S svojimi ustvarjalnimi praksami, storitvami in ponudbo so dali življenje ter nov pomen praznim zasebnim ali občinskim prostorom v središču mesta. Z lastnim delom in aktivizmom so se zavzeli za ureditev in ohranitev svoje okolice v mestnih soseskah. Skratka, spletajo mreže solidarnostnega gospodarstva in alternativno družbeno ter kulturno infrastrukturo.

V navidezni postopekajevski in postvstajniški puščavi ter sivini Maribor od spodaj navzgor barvajo s celo paletto različnih barv, glasov in zvokov, vonjev in okusov. Prihodnost prinašajo z majhnimi koraki brez pompa in spektakla. Ustvarjajo jo mladi in stari v prostorih, ki smo jih predstavili v rubriki Prepovedani položaj, pa tudi drugod po mestu. Uspeva jim, ker so odprti za nove in drugačne stvari, ker jih ni strah sodelovanja, ker se med seboj pogovarjajo, se poslušajo, si pomagajo, spoštujejo nasprotja in se učijo eden od drugega ter konflikte konstruktivno rešujejo. Imajo ideje in jih skupaj uresničujejo. Če bi videli, da tak pristop ne deluje, ne bi vztrajali. Vendar se jim iz projekta v projekt kaže, da gredo v pravo smer. Skupaj ustvarjajo nova trajnostna delovna mesta, delijo svoje znanje, čas in energijo in jih prostovoljno vlagajo v izboljšanje svojega življenjskega okolja in medsebojne odnose v mestu. Skratka delujejo mestotvorno in na podlagi samoupravljanja, ker so aktivne občanke in občani vzeli pravico do mesta in prihodnosti v svoje roke.

Še malo (pre)drznejša bom. Njihovo delovanje bi morda bilo mnogo težje, manj opazno in manj ustvarjalno, če bi Maribor stisnili v pest špekulativni nepremičninski kapitalski vložki. Ti bi mestni in javni prostor disciplinirali, poenotili in jih izrinili iz središča mesta. Torej, če bi bila mestna uprava bolj operativno sposobna slediti neoliberalni ideologiji in jo implementirati v urbano krajino, bi se gentrifkacijski procesi sprožili že prej. Na srečo ali nesrečo Maribora, pa se to še ne dogaja. In ravno za to je tako drugačen, poseben in avtentičen. son:DA sta imela prav. Maribor JE prihodnost.

V to je potrebno prepričati tiste, ki menijo, da so Maribor zasedli ruralni barbari in jih propad industrije še zdaj ni pregnal iz mesta, temveč so se na njihovo grozo v mestu ustalili in celo povzpeli na določene pozicije moči. Že vrsto let si želijo, da bi mesto "zopet" postalo urbano. Torej urejen kraj, voden po njihovem izbranem okusu. A mesto niso le obnovljene fasade, predvsem so mesto pestre vsebine, ki se odvijajo za malo manj svežim ometom in na utrujenem tlaku ter asfaltu. Ni se potrebno ozreti daleč po regiji, da občutimo in vidimo kratko in jedrnato besedno zvezo Davida Harveyja *Mesto je (ekonomski) kapital*. Neoliberalni koncept mesto razume kot prostor trošenja in tekmovanja, kot kreativno mesto, ki ga ustvarja kreativni razred, ostali prebi-

valci pa so nevidni. "Izbrani" meščanski okus urejenosti, regeneracije in obnovitve središča mesta se lahko hitro sprevrže v tako različno in tako enako hipstrski estetiki. Torej v homogen videz, ki ni nič drugega kot ujetost meščanskih predstav o ruralni idili, kjer je vse lepo (uniformirano) urejeno, čisto, lično in brezskrbno. Takšna zaslepljenost, v kateri se prepletata "pravi" okus in neoliberalna ideologija, vodi v način upravljanja in vodenja mesta, ki iz njega izrinja vse, ki si ga ne morejo privoščiti, ker v njem ne morejo trošiti, ali pač niso ukrojeni po tem okusu. Torej mesta, ki deli in zatira, kjer si zasebno podreja javni prostor in javno infrastrukturo. Vendarle večina družboslovnih in humanističnih raziskav mest znova in znova poudarja, da urbani prostor ustvarjajo medsebojno sodelovanje, raznolikosti, spoštovanje drugačnosti, toleranca, dialog in solidarnost.

Pred kratkim so se povezale nekatere nevladne organizacije s področja kulturne produkcije in lansirale projekt *Maribor is the Future!* Namen je povezati akterje s področij kulture in turizma, izboljšati medsebojne komunikacije in javno informiranje o prireditvah v mestu ter poskrbeti za pospešeno skupno trženje in zbiranje finančnih sredstev za njihove vsebine. Želijo združiti veščine in znanja ter s tem prispevati k razvoju v projekt vključenih partnerjev, pa tudi širše lokalne scene. Hkrati pa ta projekt zelo nazorno tlakuje monopolno rento Maribora. Slednja se gradi na vrednotah avtentičnosti, lokalnosti, zgodovine, kulture, kolektivnega spomina in tradicije. Z njo se trguje na zemljevidu simbolne geografije v vedno bolj festivaliziranem svetu. Naredili so torej to, za kar bi moral občinski servis ali javni občinski zavod za turizem poskrbeti že zdavnaj, sploh pa EPK.

Maribor je prihodnost, ker je dovolj velik in hkrati ravno prav majhen, da se lahko iznajdljivo ogne pastem trde gentrifikacije in kolonizacije in ponudi pravico do mesta vsem občankam in občanom. V mestu se je menjala oblast, samonikla ustvarjalna prizorišča ter skupnosti so se v obdobju prostega teka dovolj opolnomočili, da skupaj z novo občinsko upravo, ki obljublja sodelovanje in dialog z občani, nadzorujejo konstruiranje monopolne rente in njenega trženja v korist vseh. Potrebno je le upoštevati človeški kapital, ki se akumulira pri samoorganiziranih ljudeh v središču mesta ali na njegovem obrobju. Prav ti z vsakdanjo prakso dela in boja z birokracijo in strukturami moči najboljše spoznavajo, kaj je mesto, kako se ga tudi lahko upravlja in kakšne skrite potenciale ima za razvoj in za prihodnost. Vendarle moramo kljub vsemu biti previdni pri navdušenju nad tem živahnim in ustvarjalnim brbotanjem ter polaganju upov v novo oblast. Večinoma gre za ljudi srednjega razreda z veliko kulturnega kapitala. Maribor je prostor s pestro socialno strukturo in s starajočo se demografsko sliko. Zato nikar, "otroci prihodnosti", ne pozabite tistih, ki "ždiijo" v blokovskih soseskah kot pozabljeni preužitki industrijske dediščine, in tistih, ki niso po vašem okusu.